

האגודה הישראלית
לקרימינולוגיה

מידעון האגודה הישראלית לקרימינולוגיה וקהילת הקרימינולוגים בישראל

טבת תשע"ב, ינואר 2012

קרימינולוגיה

פתיחה

עם הופעת הגיליון השלישי של הקרימובלוג, עלון המידע התקופתי של האגודה לקרימינולוגיה, אפשר כבר להתייחס למתכונת שנתגבשה בו בשלושת הגיליונות הראשונים, וזאת במענה לפניות ולהצעות של חברים בקהילת הקרימינולוגים. הקרימובלוג מתמקד במספר תחומים:

- א. במה להבעת דעות בנושאים שונים המעסיקים חברים באגודה.
- ב. כלי לדיווחים על הקורה בתחומי קהילת הקרימינולוגים בישראל.
- ג. אמצעי להעברת מידע עדכני באשר לתכניות לימוד ולכנסים באוניברסיטאות ובמכללות.
- ד. במה לפרסום שמות של דוקטורים חדשים או פרופסורים, של מקבלי פרסים על פרסומים או על פעילויות מיוחדות וכן לפרסום ספרים חדשים שנכתבו על ידי חברי האגודה. מעבר לתחומים ספציפיים אלה, מטרתו הרחבה של הקרימובלוג היא לסייע לגיבוש קהילה של הקרימינולוגים בישראל.

"If we want a serious professional organization, we will all have to be partners"

(David Weisburd's letter, 8.12.2011)

מטרה זו היא שהניעה את הוועד המנהל לפני כשנה ליזום פיתוח עלון מידע זה. אנו מעוניינים לשמוע מכם, האם תכניו של הקרימובלוג תורמים לכך? האם לדעתכם יש להוסיף על התחומים, או לצמצם את התחומים בהם הוא עוסק? נשמח להתייחסותכם לנושא.

בברכה,

ד"ר אורי תימור וד"ר אתי אלישע

תוכן העניינים

- 1.....פתיחה של המערכת - ד"ר אורי תימור וד"ר אתי אלישע
- 3.....הפמיניזציה של אלימות במשפחה – פרופ' שרה בן-דוד
- 7.....חשיפה לאלימות פוליטית והתנהגות הורים – פרופ' שמחה לנדאו וד"ר שירה דביר-גבירצמן
- 8.....ואף על פי כן נוע תנוע הפרופילאות – תגובה למאמר של אדלשטיין – ד"ר מאיר גלבוש
- 9.....ענישת פדופילים בישראל – עו"ד שרון טויס
- 10.....פרסום פומבי של דוחות הביקורת בבתי סוהר + תגובות - ד"ר אורי תימור
- 11.....מאבק הקרימינולוגים החברתיים-שיקומיים על מקומם במרחבי התקון – דנה קייזר
- 12.....חדשות פנים : אירועים, פרסים ומינויים חדשים באקדמיה
- 14.....ספרים חדשים בתחום הקרימינולוגיה
- 15.....קול קורא למאמרים בקרימינולוגיה ישראלית
- 16.....קול קורא למאמרים בנושא אלימות נגד גברים
- 17.....על המגמה הקלינית באוניברסיטת בר-אילן – ד"ר ליאור כהן-רז
- 18.....מכון שא"מ לחקר שילוב אסירים משוחררים בקהילה – רותם אפודי
- 18.....מסלול האקדמיזציה של שב"ס במכללת אשקלון – פרופ' אפרת שהם
- 19.....דוקטורים חדשים לקרימינולוגיה בשנת תשע"א
- 19..... Facts about Criminologist Jobs

הפמיניזציה של אלימות במשפחה

שרה בן-דוד¹

אלימות במשפחה? אלימות זוגית? או אלימות כנגד נשים, נשים מוכות? מה הביטוי המקובל בתקשורת, בספרות המקצועית ובפוליטיקה?

כשמעלים את הנושא של אלימות במשפחה או אלימות בין בני זוג מיד עולה הדמות של הגבר הכועס והחובט באשתו, משפיל אותה עד עפר, אונס אותה, ומקפיד לא להשאיר סימנים. כלומר הוא מכה אותה במקומות מוצנעים בגופה. לגברים מוכים, ואפילו לילדים מוכים אין התייחסות במסגרת הנושא של אלימות במשפחה. הילדים "זכו" להתייחסות נפרדת לילדים מוכים, אבל במסגרת המשפחתית – "אלימות במשפחה" אין התייחסות לילדים. לתופעת הגברים המוכים, כחלק מתופעת האלימות במשפחה, אין כמעט התייחסות. יתר על כן – בקרב עובדי הרווחה או גורמי אכיפת החוק אין כמעט התייחסות אל גברים כמטופלים או כקורבנות. עקב כך נחמי באום (2005) מכנה את הגברים שנוקטים לשרותי הרווחה – "המגדר הנאלם".

השאלה אליה אתיחס במאמר זה היא, האם התופעה של אלימות במשפחה זוכה להתייחסות ראויה, או שמא ההתייחסות לתופעה זו היא מוטת. כפי שמורה שם המאמר, הכוונה שלי להצביע בו על הפמיניזציה של תופעת האלימות במשפחה, וההכחשה או המיזעור של תופעת הגברים המוכים במסגרת תופעת האלימות במשפחה או האלימות הזוגית (spouse abuse).

בתחילת המאמר חשוב לי להדגיש, שאין זה ניסיון להמעיט או לשלול מכל בחינה שהיא את ההיקף והחומרה של אלימות זוגית כנגד נשים על ידי גברים, אלא זהו ניסיון לבחינה מחודשת של הנושא ושל האפשרות שאלימות זוגית או אלימות במשפחה יש לה פנים רבות, כולל אלימות של נשים כנגד גברים. אין ספק שכיום ההתעניינות הכללית באלימות זוגית מתמקדת בהתעללות של גבר באשה. עם זאת ממצאי מחקרים רבים מצביעים על כך, שהאלימות הזוגית אינה מצטמצמת לאלימות גברית ולקורבנות נשית, אלא זוהי תופעה הדדית, בה לעיתים האישה היא האלימה לעיתים הגבר ובמקרים אחרים שניהם גם קורבנות וגם פוגעים. השאלה היא, מדוע בניגוד לממצאי המחקרים התפיסה הרווחת היא עדיין שאלימות זוגית היא אלימות נגד נשים (DeKeseredy & Perry, Kelly, 2003 2006). התשובה לשאלה זו קשורה להתפתחות התיאורטית והמעשית בתפיסת האלימות הזוגית.

ההתעניינות באלימות במשפחה החלה לפני כארבעים שנה בד בבד עם ההתפתחות של התנועה הפמיניסטית, כשההתמקדות אז כהיום הייתה באלימות כנגד נשים במשפחה. בשנות ה-70 של המאה הקודמת התפתחה ההבנה של האופי הפוליטי והחברתי של מעשי האלימות נגד נשים, יחד עם ההבנה כי אין המדובר בפגיעה קשה שפוגעת בקורבן – אישה מסוימת, אלא בתופעה קולקטיבית, שבני קבוצה אחת – גברים – מבצעים כמעט באופן אקסקלוסיבי על בנות קבוצה אחרת - נשים. התפיסה הרווחת הייתה שזוהי תופעה שקשורה לסטאטוס הנמוך של הנשים בחברה ושהיא משמרת אותו (גור, 2006).

לתפיסה זו יש משמעויות חשובות כולל שלילת האלימות הנשית והקורבנות הגברית, היא מגבילה ומצרה את מסגרת ההתייחסות החוקית והמעשית לאלימות בין בני זוג רק לגבר המכה אישה. אלימות נשית בזוגיות לא נתפסת כעובדה קיימת ולכן כמעט שלא מוכרת ולא מטופלת על ידי רשויות החוק והסוכנויות החברתיות השונות. התמונה הסטריאוטיפית המקובלת היא של אישה קורבן – גבר תוקפן (Kelly, 2003)

ההתייחסות לתופעת הקורבנות בזוגיות (גבר, אישה או שניהם) מעלה את הצורך לבחון את הנושא בראיה רחבה יותר תוך התייחסות לתפיסת הקורבן בחברה ומקומו במחקר ובתיאוריה. בספרות הויקטימולוגית לא ניתנה תשומת לב מספקת למורכבות של הקורבנות ולעיתים קרובות השימוש בהגדרה של אדם כקורבן תלוי בהנחה שהאדם הוא מקבוצה חלשה, או זו שנתפסת חברתית כחלשה (Farral & Maltby, 2003). מעניין לציין שבטיפולוגיות הבסיסיות של הקורבנות – אלה של מנדלסון, פון הנטיג פאתח ואחרים – נשים מופיעות כקטגוריה ייחודית של קורבנות (Wallace, 1998).

ניתן לנסות להסביר זאת בכך שפעילותן של תנועות הנשים מילאה תפקיד חשוב בהתפתחות הויקטימולוגיה בראשיתה. בצד הישגיהן של תנועות שהקימו מרכזי סיוע לקורבנות תקיפה מינית ולנשים מוכות (Doerner & Lab, 1998), פעילותן כפתה על הגורמים החברתיים להכיר בכך שנים אינן רק קורבנות של פשעים אלימים ברחובות הערים, אלא גם קורבנות להתעללות ולהטרדה מינית בסביבת העבודה ולאלימות במסגרת ביתן, וכן לתפיסה שסוגי העבירות שמהן סובלות נשים, נבדלים מאלו מהם סובלים הגברים (Wallace, 1998). בהקשר זה חשוב להזכיר שלוש עבודות של מחברות וחוקרות פמיניסטיות, שהסבו את תשומת הלב להבדלים בין סוגי העבירות והשפיעו רבות בתחום זה. המפורסם מכולם הוא ספרה של סוזן בראונמילר שאף תורגם לעברית – **כנגד רצוננו**, (Brownmille, Against our will, 1975), ספרה של מילט ומאמרה של גריפין (Millet, 1972, Griffin, 1971). פרסומים אלו יחד עם פעילות ענפה של ארגוני הנשים תרמו לביסוס התפיסה שנים הן הקורבנות וגברים הם התוקפים. גם התפתחות התפיסה הריאליסטית בויקטימולוגיה שהתמקדה בטיפול בבעיות ש"אנשים" חווים, לא שינתה תפיסה זו, ועדיין אחד המאפיינים של הויקטימולוגיה העכשווית הוא חוסר היכולת שלה לתפוס גברים כקורבנות, ולהבין שבמיוחד באלימות הבין אישית, דוגמת אלימות בזוגיות, אנשים יכולים להיות גם קורבנות וגם פוגעים, ושלעיתים הקורבן והפוגע הם אותו אדם (Farral & Maltby, 2003).

לביסוס תפיסה זו תרמה גם בעיית ההגדרה של מיהו הקורבן. (בן דוד, 2003). ויקטימולוגים רבים הניחו בטעות, כי משמעות המילה 'קורבן' ברורה לכל (Kirchhoff, 1994; Miers, 1989). הם סברו שהמונח מוגדר מעצם העובדה של ההיפגעות ממעשה פלילי. הם לא התייחסו כלל לכל ההשלכות התיולוגיות שיש למילה זו (Ben-David, 1986). בניסיון לשחרר את הגדרת הקורבן משיפוט ערכי, לנדאו ופרימן-לונגו הגדירו קורבן כיחיד, קבוצה או מוסד שנפגעו על ידי אנשים או אירועים, ללא קשר לכך שהסביבה תופסת אותם כקורבנות (Landau & Fremman-Longo, 1990). אולם הגדרה זו אינה מבחינה בין הנפגע לתוקפן, בעיקר מאחר שכמעט בלתי אפשרי לדעת מה בדיוק קרה ואיך התחילה האלימות. האם מדובר במקרה של ייזום העבירה על ידי הקורבן (victim precipitation) או בקינטור. במיוחד קשה לפי הגדרה זו להבחין בין התוקף לבין הקורבן במקרים שבהם התוקף (זה שפתח בפעילות האלימה) נפגע יותר מאשר המתגונן, ומתעוררת לעתים התהייה, מדוע אנשים מסוימים נוטים יותר להפוך לקורבנות

בהשוואה לאחרים (Ziegenjagen, 1977), ומהו ההקשר החברתי והתרבותי של מצב או הגדרה זו. סוגיה זו עדיין לא מצאה לדעת, את פתרונה, ולמרות העניין הרב במחקר ובקרב קובעי המדיניות, עדיין יש תחושה שהויקטימולוגיה עדיין לא עיכלה את הממצאים שחוזרים ומתגלים במחקרים ויקטימולוגים רבים – שיש חפיפה בין הקורבן לעבריין (Fattah, 1993; Farral & Maltby, 2003). התפיסה הכללית שעדיין שולטת היא שהקורבן הוא חסר אונים ופגיע. כלומר – גם כיום מי שנתפש כקורבן הוא החלש, בדרך כלל מהמגדר הנשי, מקבוצת מיעוט חלשה ולמהדרין – כשהאשה מהמגזר החלש בחברה היא גם זקנה. ומה עם הגברים? מה אם הם זקנים ומקבוצת מיעוט? – ניחא – אפשר להכיר גם בקורבנותם. אבל כבני זוג – הם תמיד האלימים, המכים המתעללים – בעוד שהנשים הן תמיד הקורבנות.

בנוסף, הספרות בנושא לוקה בקיבעון בהסברים התיאורטיים של אלימות זוגית, כאשר הדגש הוא על ייחוס האלימות בין בני זוג למבנה החברתי ולדומיננטיות של הגברים בחברה. כלומר ההסבר הוא שהגברים מפעילים אלימות במטרה להבטיח את עליונותם, כאשר אלימות נשים היא תמיד לצורך הגנה עצמית או כתגובה להתנהגות בלתי נסבלת ומשפילה של בן הזוג שלה. הרעיון הכופר בעובדה שנשים עשויות להכות את בן זוגן במטרה לכפות עליו התנהגות מסויימת, או מתוך זעם וכעס על התנהגות בן הזוג (כמו למשל בגידה) נחשב כשערורייתי וכמוזעזע וכנובע מסקסיזם ושנאת נשים (Straus, 2006). כתוצאה, עולה שוב ושוב הטענה כי כשמדובר באלימות בין זוגית, במשפחה, האישה היא הקורבן והגבר הוא התוקף. אפילו במחקרים שכותרתם "גברים כקורבנות של אלימות במשפחה" (Mulrone & Chan, 2005) חוזרת למרבית הפליאה טענה זו. ומאמרים רבים מציינים כי ללא ספק נשים הן הקורבנות לאלימות מבני זוגן (Egger, 1995). מצד שני מאמרים מתייחסים לתופעה של גברים מוכים כתופעה חריגה שמעלה את השאלה, מיהם ומה המאפיינים יוצאי הדופן של הגברים הקורבנות לאלימות במשפחה. עדיין יש ורק מעט מאד מחקרים שבוחנים את התופעה של גברים מוכים במסגרת המשפחה או במסגרת של קשר זוגי.

בהקשר זה מתעוררת השאלה – האם הרתיעה מחקירת הנושא של גברים כקורבנות במשפחה נובעת מהחשש שזה יפחית מהחומרה של תופעת הנשים המוכות? לחשש זה יש גם בסיס כלכלי ופוליטי, כיוון שהסטת תשומת הלב מנושא קורבנות הנשים והפחתה מחומרת תופעה זו יחסית לתופעות אחרות, כמו למשל קורבנות ילדים או קורבנות גברים, תפנה משאבים מתמיכה בשרותים ובארגונים שעוסקים בנשים ובנשים מוכות, לעבר שרותים אחרים.

אסיים בנימה שהיא אולי צינית, לפיה ייתכן שלקיבעון בתפישה הדיכוטומית של נשים כקורבנות וגברים כתוקפים ופוגעים, תרם גם הצורך של חוקרים אנשי האקדמיה לפרסם כדי לשרוד באקדמיה (Publish or Perish), והחשש שמא לא יפורסמו המאמרים שיצביעו על כך שאלימות בין בני זוג היא פעמים רבות פעולה הדדית.

- באום, נ' (2005) המגדר הנאלם: התייחסות העבודה הסוציאלית אל הגבר כלקוח, חברה ורווחה, כ"ז, 219-238.
- בן דוד, ש' (2003) ויקטימולוגיה מנקודת מבט הקורבנות. בתוך: מ' חובב, ל' סבה ומ' אמיר (עורכים), *מגמות בקרימינולוגיה: תיאוריה, מדיניות ויישום* (עמ' 775-795). ירושלים: המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי ומיכאל סאקר, המכון לקרימינולוגיה, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים.
- גור, ע'. (2006) "אסונות האהבה" - מגיפת האלימות נגד נשים בישראל - מסיכון לסיכוי. הרצאה בכנס אילת - התמודדות עם אלימות בחברה הישראלית, 17.5.2006
- Ben-David, S. (1986). The social function of the 'career victim'. In: K. Miyazawa, and M. Ohya (eds.): *Victimology in comparative perspective*. Tokyo: Seibundo Publishing Co. Ltd., 33-43.
- Brownmille, S. (1975). *Against our will: Men, women and rape*. New-York: Penguin books.
- DeKeseredy, W. & Perry, B. (2006). *A Critical Perspective on Violence was published in Advancing Critical Criminology: Theory and Application*. New York: Lexington Books.
- Egger, S. (1995). *A Preview of Violence in Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology, AGPS.
- Farrall, S. & Maltby, S. (2003). The victimization of probationers. *The Howard Journal*, 21, 32-54.
- Fattah, E. (1993). The rational choice/opportunity perspectives as a vehicle for integrating criminological and victimological theories. In: R.V. Clarke and M. Felson (Eds.), *Routine Activity and Rational Choice*, New Brunswick: Transaction Publishers.
- Griffin, S. (1971). Rape: The all American crime. *Ramparts*, 10, 26-35.
- Kelly, L. (2003). Disabusing the definition of domestic abuse: How women batter men and the role of the feminist state. *Florida State University Law Review*, 30, 791-855.
- Kirchhoff G. F. 1994. Victimology - history and basic concepts. In: G. F. Kirchhoff, E. Kosowski and H. J. Schneider (eds.): *International debates of victimology*. (1- 82). Monchengladbach: WSV Publishing.
- Landau, S.F. and Freeman-Longo, K.E. 1990. Classifying victims: a proposed multidimensional victimological typology. *International review of victimology*, 1(3), 57-70.
- Miers, D. 1989. Positivist victimology: a critique. *International review of victimology*, 2, 19-50.
- Mulrone, J. & Chan, C. (2005). *Men as victims of domestic violence*. *Australian Domestic and Family Violence Clearinghouse*. retrived on 14.10.2011 from: http://www.austdvclearinghouse.unsw.edu.au/PDF%20files/Men_as_Victims.pdf
- Straus, A.M. (2006). Dominance symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. *Paper presented at conference on Trends In Intimate Violence Intervention*, sponsored by the University of Haifa and New York University. New York University, May 23, 2006.
- Wallace, H. (1998). *Victimoloty, legal, psychological and social perspectives*, Boston: Ally and Bacon.
- Zigenhagen, E. (1977). *Victim crime and social control*. New York: Praeger.

חשיפה לאלימות פוליטית והתנהגות הורים: השפעתם על תוקפנות ותגובות פוסט טראומטיות של ילדים ישראלים ופלסטינאים²

פרופ' שמחה לנדאו וד"ר שירה דביר גבירצמן

קיים תיעוד מחקרי נרחב בספרות הקרימינולוגית והפסיכולוגית על העברה בין דורית של תוקפנות. התנהגות תוקפנית של הורים נמצאה כמנבאת תוקפנות ובעיות הסתגלות אחרות אצל ילדיהם בשלבי חיים מאוחרים יותר. במקביל, מחקרים רבים מדווחים שלחשיפת ילדים לאלימות בסביבתם החברתית הקרובה ישנה השפעה שלילית על התפתחותם, כולל התנהגות תוקפנית ותגובות לחץ. אולם רוב המחקרים בתחום זה עסקו בד"כ בחשיפה לאלימות רק באחת מהסביבות החברתיות המשמעותיות בהן חי הילד (משפחה, קהילה או בית הספר), מבלי לבדוק השפעת סביבות אלה באופן סימולטני. יתר על כן, מעטים הם המחקרים שהתמקדו בהשפעות השליליות של חשיפה לאלימות אתנו-פוליטית (מלחמות, פעולות טרור, מתח בטחוני), על בעיות הסתגלות של ילדים. המציאות היומיומית בה חיים ילדים ישראלים ופלסטינאים מספקת (לצערנו) כר נרחב למחקר בתחום זה. המחקר הנוכחי נוקט בגישה הוליסטית ובוחן באופן סימולטני את השפעת חשיפת ילדים לאלימות בכל הסביבות הללו על התנהגות תוקפנית ותגובות פוסט טראומטיות (PTSD) שלהם. מלבד בדיקת עצם החשיפה (סוג, כמות, עוצמה, תדירות), נבדקו גם ההיבטים הקוגניטיביים (אמונות נורמטיביות) של הילדים לגבי תוקפנות, וכן השפעת התנהגות ההורים על המשתנים התלויים (תוקפנות ותגובות לחץ).

המדגם כלל 901 ילדים ישראלים (451 יהודים ו 450 ערבים) ו 600 ילדים פלסטינאים מהגדה המערבית ורצועת עזה, משלוש קבוצות גיל: 8, 11 ו 14. הנתונים נאספו באמצעות ראיון פנים אל פנים נפרד עם הילד/ה ועם אחד מהוריו/ה. הממצאים מראים כי בכל שלוש הקבוצות, לחשיפה לאלימות פוליטית וכן לאלימות בכל ההקשרים האקולוגיים (משפחה, קהילה ובית ספר) הייתה השפעה שלילית (עצמאית) הן על התנהגות תוקפנית והן על תגובות פוסט טראומטיות. כמוכן נמצא קשר חיובי בין רמת התוקפנות של הילדים לבין הצדקתם תוקפנות בכלל, וכן הצדקתה כלפי "האויב". בעוד שרמת התוקפנות הייתה גבוהה יותר אצל בנים ובגילאים מבוגרים יותר, תגובות לחץ היו ברמה גבוהה יותר אצל בנות ובגילאים צעירים יותר. לא נמצאו או הבדלים מובהקים ברמת התוקפנות בין שלוש הקבוצות. לעומת זאת בתגובות הלחץ היו הבדלים בולטים: הרמה הגבוהה ביותר נמצאה אצל הילדים הפלסטינאים, הנמוכה ביותר אצל הילדים הערבים בישראל, והילדים היהודים ממוקמים בין שני קצוות אלה.

כצפוי, גם להתנהגות ההורים הייתה השפעה רבה על המשתנים התלויים. רמת התוקפנות של הילדים, כמו גם תגובות הלחץ שלהם נמצאו בקשר ישיר עם חשיפתם לאלימות במשפחה, לתוקפנות חמורה של ההורים, לענישה תוקפנית של ההורים, וכן לדיכאון של ההורים. לעומת זאת נמצא קשר שלילי בין תוקפנות הילד לבין השגחת ההורים: ככל שההשגחה רבה יותר רמת התוקפנות יורדת. נמצא כי לענישה ע"י אבות הייתה השפעה חמורה יותר על תוקפנות הילדים מאשר זו של האימהות. באשר לתגובות לחץ נמצא כי ענישה חמורה של אבות השפיעה ביותר על תגובות פוסט טראומטיות של בנים.

המחקר הנוכחי (שרק מקצת ממצאיו הובאו כאן) מצביע על החשיבות של הכללת מגוון הגורמים האקולוגיים ברמת המיקרו כמו ברמת המקרו בבחינת המשתנים המשפיעים על הסתגלות ילדים באזורנו הרווי בקונפליקטים ובאלימות פוליטית – הן ע"י התנהגות מוחצנת (תוקפנות) והן התנהגות מופנמת (תגובות פוסט טראומטיות).

2 נתוני מחקר זה הנם חלק מהגל הראשון של מחקר אורך בן שלושה גלים הבודק את השפעות החשיפה לאלימות פוליטית על דרכי ההסתגלות והבריאות הנפשית של ילדים ישראלים ופלסטינאים. הוא נערך בשיתוף פעולה בין קבוצת חוקרים אמריקאים באוניברסיטת מישיגן (בראשות פרופ' ראול יוסמן), חוקרים ישראלים מהאוניברסיטה העברית (פרופ' שמחה לנדאו וד"ר שירה דביר גבירצמן), וד"ר חליל שיקאקי, ראש המרכז הפלסטינאי לחקר מדיניות וסקרים ברמאללה. המחקר התאפשר הודות למימון ממכון הבריאות הלאומי בארה"ב (NIH).

כאמור, נתונים אלה מתייחסים רק לגל הראשון של הפרוייקט. מסד הנתונים שבידינו מאפשר לבחון את המשתנים שנדונו כאן (כמו גם משתנים אחרים) לאורך זמן, ויעמיק את הבנתנו לגבי התוצאות ארוכות הטווח של השילוב בין חשיפה לאלימות פוליטית מצד אחד ואלימות בחיי היומיום בסביבתם הקרובה של הילדים מצד שני.

ועל פי כן נוע תנוע הפרופילאות - תגובה למאמר של אדלשטיין³

ד"ר מאיר גלבו

פרופ' אדלשטיין שואל האם הפרופילאות היא מדע או אמנות ו"מתלונן" ש - 3% מהפשעים האלימים נפתרו בסיוע פרופילאות. אך, גם שאר השיטות הפורנזיות (טביעות אצבעות, דנ"א וכיו"ב) תורמות לפענוח של 3% - 10% מכלל העבירות המפוענחות. התרומה של המדע הפורנזי לפענוח עבירות חמורות במיוחד גבוהה מעט יותר, אך עדיין דלה.

במקביל למחקרים עם תוצאות מאכזבות של פרופילאים, יש אחרים הנוסכים תקווה. מה גם, שסימולציות במחקרים רבים לא תמיד מחקות בנאמנות את המציאות.

סימולציה בפרופילאות שערכתי לסטודנטים ממחישה את הפוטנציאל בשיטה זו. פעמיים ביצעתי את הסימולציה בקורס לפסיכולוגיה חקירתית, במסגרת התוכנית ללימודי פרופילאות, ופעם נוספת בקורס על החקירה הפלילית במסגרת לימודי תואר ראשון במשפטים.

הסטודנטים סרקו וסקרו משרדים של מספר עובדות האוניברסיטה בהעדרן, שבאדיבותן שיתפו איתי פעולה. עובדת אחת, הממונה על השאר, ישבה במשרד משלה. האחרות ישבו במשרדים משותפים, כשלכל עובדת שולחן ופינה משלה. כל סטודנט נדרש לבנות פרופיל של עובדת אחת, שאת שולחנה ואת פינתה הוא בדק.

לפני סקירת התוצאות, חשוב לציין שני דברים:

משרדים הם סטנדרטיים ודומים זה לזה, לכן, ה"חתימה" האישית בהם קלושה ורב הקושי לבנות פרופיל ממשרדו של האדם.

מידת ההתאמה של הפרופילים לאותן עובדות נקבעה על ידי העובדות עצמן. הנטייה האנושית הטבעית לקבל הערכות חיוביות ולדחות שליליות עלולה להטות את המשוב.

והנה הממצאים:

בתרגיל הראשון - מתוך כ - 180 תכונות שיוחסו לעובדות - 25 נקבעו כמוטעות על ידי העובדות. כמעט כל תיאורי האישיות הכוללניים התקבלו כנכונים.

בתרגיל השני - מתוך כ - 200 תכונות, 22 נקבעו כמוטעות, וכמחצית מתיאורים הכוללניים נידחו כמוטעים.

בתרגיל השלישי - 21 מתוך 70 תכונות, שנכתבו, היו מוטעות. תיאורים כוללניים כמעט לא היו (אף שמספר הסטודנטים בקבוצה זו היה כמספרם בשתי הקבוצות הקודמות יחד).

רמת הדיוק בתיאורי העובדת, שישבה לבדה במשרד, הייתה גבוהה במקצת מתיאורי העובדות שישבו בחדר אחד. ממצא התומך בבעיה הסטנדרטיזציה של משרדים.

כל הסטודנטים הצליחו לחשוף את רוב את "ממצאי הזירה" ומהם להרכיב רשימה של מאפיינים דמוגרפיים של "החשודות". הסטודנטים בתוכנית לפרופילאות הצליחו להגיע לתכונות רבות יותר מהסטודנטים למשפטים. האחרונים התקשו ליצור תמונת אישיות כוללת. אדגיש, שהסימולציה נערכה

בשלב מתקדם למדי בלימודי הפרופילאות. כל הסטודנטים היו בעלי תואר ראשון, רובם בקרימינולוגיה ולחלק ניכר היה כבר ניסיון "קרימינולוגי" כלשהו בשטח. הסטודנטים למשפטים לא עברו כל הכשרה בתחומים אלו, מלבד הסבר כללי קצר, מאחר שהמטרה היא להציג את הפרקטיקה והשיטה ותו לא. אף שמדובר בתרגיל דמונסטרטיבי בלבד, ואין לראותו כמחקר אקדמי, רמת ההתאמה בין התיאורים ובין התכונות הבודדות של האנשים המתוארים גבוהה למדי, ורמת ההתאמה של "המקצוענים" הייתה גבוהה יותר מזו של "ההדיוטות". אפילו מספר תיאורי האישיות הכוללניים מצביע על האפשרויות הגלומות בפרופילאות.

הפרופילאות היא רק תוספת לאמצעי החקירה הקיימים, המוגבלים מאד, אף אם תרומתה אינה עולה על אחוזים בודדים. כשמדובר בעבירות חמורות ביותר, פענוח כל אחת מהן חשוב. לכן, גם אם הפרופילאות עדיין בחיתוליה, ניתן להיעזר בה, תוך כדי שכלולה.

ולשאלתו של פרופ' אדלשטיין – בדומה לחקירה פלילית, יש בפרופילאות גם מדע וגם אמנות, אף כי למעמד של מדע ממש טרם הגיעה. תרומתה החשובה של האמנות עשויה להיות דווקא בנקודת החולשה של הפרופילאות המדעית – הרכבת פרופיל שלם מתוך התכונות הבודדות. במלאכה זו – יצירת תמונה שלמה מתוך פרטים ידועים ומילוי פרטים חסרים - מופעלים אופני גילוי אמנותיים, ולא דווקא מדעיים.

ענישת פדופילים בישראל

שרון טויס, עו"ד וקרימינולוג

מבין העברות השונות, המצויות בקודקס הפלילי, עברות מין זוכות להתייחסות מיוחדת, וזאת בשל הנזק הקשה שנגרם לקורבנות. במקרה של עברות מין שקשורות לפדופיליה הפגיעה קשה עוד יותר לאור העובדה שקורבנות הפדופיליה הם ילדים. מעשיהם של פדופילים גורמים לנזק גופני ונפשי קשה וממושך. פדופיליה הנה בעיה מורכבת, ומכיוון שכך היא מצריכה פתרון מורכב ורב מימדי. פתרון זה מחייב אותנו להשתמש בידע הנשאב מתחומים שונים ומבעלי מקצוע שונים, כדוגמת: קרימינולוגיה, פסיכולוגיה, פסיכיאטריה, משפטים ועבודה סוציאלית. למרות שקיימים מחקרים רבים בנושא פדופיליה, עדיין אין פתרון ברור ואין תרופת פלא שעשויה להעלים כהוא זה את הפדופיליה. יתרה מכך: לרוב, אנו מצויים בפני שוקת שבורה, כאשר נראה כי "שום דבר לא עובד", ואנו נכשלים פעם אחר פעם בניסיונונו למגר את התופעה, דבר המתבטא בחזרתם של הפדופילים לסורם לאחר שחרורם מהכלא.

בהיבט המשפטי, בסקירה רחבה של פסיקה בישראל בנוגע לענישת עברייני מין נראה כי בתי המשפט בישראל נוטים להחמיר בעונשם. מבין כלל שיקולי הענישה, בתי משפט מעדיפים את שיקולי הגמול וההרתעה על פני שיקולי הטיפול והשיקום. אמנם, שיקולי הגמול וההרתעה מהווים שיקולים חשובים ביותר שיש להביא בחשבון בשיקולים לעונש. יחד עם זאת, עדיין אין בשיקולים אלה בלבד כדי לפטור את בית המשפט מלדון בנסיבותיו הספציפיות של כל מקרה ומקרה. ואולם נראה, כי למרות מחויבות זו בית המשפט נוקט בהתייחסות מחמירה כלפי עבירות מין בכלל, וכלפי עבירות מין כלפי קטינים בפרט [1], ונותן ביטוי יתר לשיקולי ההרתעה והגמול לעומת שיקולי הטיפול והשיקום. נטייה זו של בית המשפט בא לביטוי בולט בדבריו של כב' השופט ג'ובראן (2008)

"חומרתן הרבה של עבירות המין, בפרט כאשר מדובר בעבירות שבוצעו כנגד קטינים, הודגשה לא פעם בפסיקתו של בית משפט זה. בהתאם, נקבע כי יש להטיל על המבצע עבירות מסוג זה עונשים כבדים, כגמול על מעשיו ומתוך ביטוי לסלידתה העמוקה של החברה ממעשים אלו" [2].

הדברים אף מקבלים משנה תוקף רב יותר כמדובר בקורבן בתוך המשפחה [3].
ייתכן מאוד שהתעלמות או חוסר מוכנותו של בית המשפט לשקול את ההיבט השיקומי של הפדופיל
משרתת את קורבן העבירה, במיוחד כאשר הנפגע הוא בן משפחה) ואף את הציבור הרחב באותו רגע נתון.
אולם לענישה מחמירה יש תרומה מועטה להרתעת פדופילים. כמו כן בהתעלמות מההיבט הטיפולי, אנו
כחברה "יורים לעצמנו ברגל", שכן ברור שהעבריינין ישתחרר ממאסר, ארוך ככל שיהיה, וללא טיפול
ופיקוח יפגע בקורבנות נוספים.

יתכן שהתעלמות מהצרכים השיקומיים והטיפוליים של עברייני מין ופדופילים היא זו אשר גורמת
לשיעור המועדות הגבוה, שכן בענישת פדופילים אנו רק מרחיקים אותם מהחברה לזמן מה, אך לא
פותרים את הבעיה האמיתית. אך לנוכח הנטייה הגבוהה לרצידיביזם בקרב פדופילים נראה שההשקעה
בטיפול ושיקום שלהם הנה חלק מהאינטרס הציבורי. ראוי כי המחוקק ובתי המשפט בישראל יתנו דגש
והתייחסות להיבטים שיקומיים וטיפוליים בענישת פדופילים ועברייני מין.

1. קמא, ע' 2006. "הענישה ועבירות מין". בתוך שהם, א (עורכת), **הפיקוח על עברייני מין בישראל**
- **ענישה או טיפול? המכללה האקדמית אשקלון**.
2. דבריו של כב' השופט ג'ובראן בע"פ 6929/06 **פלוני נ' מדינת ישראל**, תק-על 2008(1), 5641 (2008).
3. למשל: תפ"ח (מחוז-ת"א) 1090/04 **מדינת ישראל נ' פלוני**, תק-מח 2005(4), 4491 (2005); פ"ח
(מח-ירושלים) 833/05 **מדינת ישראל נ' פלוני**, תק-מח 2006(1), 11064.

פרסום פומבי של דוחות הביקורת בבתי סוהר

בהתאם לסעיף 71 (א) לפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש) תשל"ב – 1971, נציגים מטעם המועצה
הישראלית לקרימינולוגיה מקבלים מדי שנה כתבי מינוי כמבקרים רשמיים מטעם השר לביטחון פנים,
ועורכים ביקורות בבתי סוהר שונים ברחבי הארץ.

כיום יש שישה מבקרים רשמיים כאלה, העורכים בזוגות ביקורות בבתי הסוהר.
עם התחלת פעילותם החליטה המועצה לקרימינולוגיה, שהביקורות יישלחו לשר הממונה על בתי הסוהר
וכן לנציב שרות בתי הסוהר בתקופת הביקורת, ולא יפורסמו באמצעי התקשורת.

זאת מתוך תפישה שאין לנו עניין להציג את שב"ס ברבים באור שלילי, אלא להצביע על ליקויים
בתוך בתי הסוהר, על פגיעות בזכויות אסירים ולקדם תיקונים ושיפורים בתוכם. יש לציין שבמקביל
לנו מבצעת גם הסנגוריה הציבורית ביקורות בבתי סוהר, אך בשונה מאתנו היא מפרסמת באמצעי
התקשורת את ממצאי ביקורות אלה.

בעשר השנים האחרונות נשלחו לשר ולנציב 36 דוחות ביקורת לגבי 18 בתי סוהר (ממוצע של שני דוחות
לכל בית סוהר).

בכל דוח יש דיווח על המצב באגפים השונים בבית הסוהר, על החינוך, על הטיפול ועל תעסוקת האסירים.
הדיווח מבוסס על שיחות עם המנהל, עם ראשי תחומי החינוך, העבודה הסוציאלית והתעסוקה, וכן עם
בעלי תפקידים נוספים כמו האחראים על המרפאה ועל המטבח וכן מנהלי אגפים. חלק מהביקורת
מוקדש לסיור באגפי הכלא השונים ולשיחות ביחידות עם אסירים השוהים בהם. בסיומו של כל דוח
ביקורת יש סיכום הממצאים והמלצות של המבקרים לתיקון ליקויים שונים.

לצערנו בשנים האחרונות אין אנו זוכים לתגובות על הביקורות שלנו לא מהשר ולא מנציב שב"ס.
פניות חוזרות ונשנות לקבלת תגובות השר או הנציב אינן נענות. להערכתנו קיימת גם התעלמות
מההצעות של המבקרים לתיקונים ולשיפורים.

לאחרונה ביקש אחד החברים, שמשמש כבר שנים כמבקר רשמי מטעמנו, לפרוש מתפקיד (התנדבותי) זה, שכן הוא חש, שביקורתו אינה נשמעת ואינה זוכה להתייחסות כלשהי. מציאות זו מעוררת את השאלה, האם לא הגיעה השעה לפרסם את הביקורות שלנו באמצעי התקשורת, כדי להביא את השר ואת שבי"ס להגיב לביקורות שלנו ולתת דין וחשבון פומבי על פעולות לתיקון ליקויים שנמצאו בביקורות שלנו? נשמח לקבל תגובות והצעות בנושא זה.

בברכה,

ד"ר אורי תימור,

מרכז צוות המבקרים של המועצה לקרימינולוגיה

תגובות

תגובת ד"ר מאיר חובב

לדעתי יש להתקשר עם השר הממונה – השר לביטחון פנים, ועם נציב שרות בתי הסוהר לפני פרסום דוחות הביקורת שלנו בעיתונות. לדעתי עלינו לפנות לאמצעי התקשורת רק אם השר והנציב ימשיכו להתעלם מאתנו גם בעקבות פנייה שלנו אליהם. במקרה כזה עלינו לפרסם את הדוחות ובנוסף על כך להפנות את הביקורות שלנו למבקר המדינה.

תגובת פרופ' מנחם אמיר

לצערי, וכמבקר בבית סוהר מטעם האגודה, עלי להסכים עם טיעוניו של אורי תימור לגבי ההתעלמות של שירות בתי הסוהר מהדוחות שלנו. עם זאת נראה לי, שכצעד ראשון, על יו"ר האגודה, שהוא גם בעל מהלכים ונגישות לראשי שירות בתי- הסוהר, לזמן פגישה בין " המבקרים" וראשי השירות כדי ללבן סוגיה זו ולהתוות מדיניות והתחייבות בנושא הנידון.

מאבק הקרימינולוגים החברתיים-שיקומיים על מקומם במרחבי התקון

דנה קייזר⁴

"מי שיש לו איזה למה למענו יחיה יוכל לשאת כמעט כל איך" (ויקטור פרנקל)

מאבקה הבלתי מתפשר של עמותת הקרימינולוגים החברתיים שיקומיים על מקומה במרחב התקון, במסגרת הליכי חקיקת חוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, וחוק הרשות לשיקום האסיר. בחודש אוגוסט האחרון הסתיים תהליך חקיקתו של חוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, ובימים אלו עומד להסתיים תהליך החקיקה של חוק הרשות לשיקום האסיר. במהלך השנתיים האחרונות הקפדנו, נציגי עמותת הקרימינולוגים החברתיים שיקומיים, להגיע כמעט לכל הישיבות של הועדות שדנו בהצעות.

ה"למה" שלנו ברור – לא יעלה על הדעת כי מקומו של מקצוענו ייפקד בתהליכי חקיקה הקובעים מי יאבחן ויטפל, איך, והיכן.

לא התעלמנו מן העובדה כי מקצוענו טרם הוסדר בחוק; כי העמותה נרדמה על המשמר שנים ארוכות; כי תהליכי חקיקת חוק הקרימינולוגים הנכסף איטיים ככל הליכי החקיקה.

אבל (!) לא הסכמנו להיכנע מראש, ללא קרב, גם אם יהיה זה קרב דוד מול גוליית – מעל מאה וחמישים קרימינולוגים חברתיים-שיקומיים העוסקים בעבודת התקון במסגרות שונות והחברים בעמותה, ציפו מאתנו להילחם את מלחמתם על שימור מקומם במרחב המקצועי.

אבל ה"איך", אוהו, ה"איך" היה כל כך בלתי צפוי. במבט לאחור, למודת קרבות, אני מחייכת לעצמי: כמה תמימים היינו. כפרנקל, העדפנו לקוות לפוטנציאל האנושי במיטבו, ולא לחשוב על הפוטנציאל האנושי במרעו. כתבנו ניירות עמדה ומסמכי דוברות, נפגשנו עם כל ח"כ שהסכים, כה בטוחים בהצלחתנו לשכנע את כל מי שצריך בהגיון שבדברנו. תוך כדי התברר כי לא לקחנו בחשבון פוליטיקה, אינטרסים, אינטריגות, הסכמות שנעשות בדיונים מוקדמים, מאבקי כוח, לשון חוק שתומה, ידם הרמה של יו"ר הועדות, תקציב וסעיפיו, ועוד תופינים לרוב. מצאנו עצמנו במבוכת נורמות. כל מה שידענו התברר כבלתי יעיל בעליל.

הזמן חלף, נחשפנו לפוטנציאל האנושי במיטבו ובמרעו.

ישבנו שעות ארוכות בדיונים סוערים, סולקנו משיבה אחת, והשגנו הישג באחרת. הקפדנו להיפגש בקביעות ולחזק את האש, שלעתים כבר כמעט התייאשה וכבתה. הרגשתי כאישה מוכה – החוזרת שוב ושוב לחטוף עוד; הרגשתי כגבר מכה המוצף חרדות ואגרסיה. קיבלנו עזרה ממקומות לא צפויים: מילה טובה, תמיכה בעמדתנו. קיבלנו מכות חזקות שהונחתו על ראשו, דווקא ממי שבטחנו בו. התמימות התפטרה, המציאותיות התקבלה לעבודה.

הנוסח החדש של חוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין מתיר ל"קרימינולוג המוסמך על פי חוק" לאבחן ולטפל בעברייני מין, וזאת בניגוד להצעת החוק בה הוכרו הקרימינולוגים הקליניים בלבד. הוכרנו במסגרת תקנות המעבר.

הנוסח החדש של חוק רשות שיקום האסיר מתיר לרשות להעסיק "קרימינולוגים" ללא אזכור ההתמחות. הישגים צנועים, שמחות קטנות. רגעים קטנים של אושר וסיפוק. הצניעות בעבודת התקון במיטבה. השיעור שלנו באזרחות לא הסתיים: עוד יבואו הצעות חוק רלוונטיות בהן נלחם על מקומנו; עוד יבואו ניסיונות נוספים להדרתנו מהמרחב המקצועי; עוד יהיו ניסיונות לאיין את מקצוענו. אבל אנחנו, למודי "איך", זוכרים את ה"למה". ונחיה.

חדשות פנים: אירועים, פרסים ומינויים חדשים באקדמיה

כנס יוזף ל המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה הצרפתית

השנה חגג המכון את שנתו החמישים. את פתיחת אירועי היובל למכון ציין כנס אקדמי בנושא "קרימינולוגיה במאה ה-21". בכנס השתתפו אורחים ומרצים מהארץ ומחו"ל. הכנס נחתם בארוחת ערב חגיגית, בהרצאותיהם של רב גונדר בני קניאק, נציב שרות בתי הסוהר ושל ד"ר חיים אילוז-איילון מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר.

באירוע הערב חולקו פרסים לתלמידים מצטיינים בקרימינולוגיה, פרס הרמן גוד הוענק לתלמידה מורן ירון, על הצטיינות בלימודיה, ופרס מייבר הוענק לשומרון מויאל על כתיבת עבודת מחקר. וותיקי המכון סיפרו על היסטוריית המכון מאז הקמתו.

כנס זוגרים ל המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה הצרפתית

המכון לקרימינולוגיה חתם את סיכום שנת פעילותו בכנס בוגרים שהתקיים בתאריך 12.12.11. הכנס

היה בנוי משני חלקים, חלקו הראשון היה חלק אקדמי בנושא: "חידושים מחקרניים כמענה לאתגרים במערכת אכיפת החוק בישראל". בכנס השתתפו חוקרים מובילים בעולם שהציגו פרספקטיבה בינלאומית לחידושים המחקריים בתחום חקר מערכת אכיפת החוק. בכנס לקחו חלק גם חוקרים מובילים מישראל שהציגו את החידושים המחקריים במערכת אכיפת החוק הישראלית כדוגמת שיטור נקודות חמות בעיר ת"א, התפתחות מערך הכבאות, חידושים בשיקום אסירים, מבט חדש על חוקי נוער ועוד.

חלקו השני של הכנס היה "מפגש בוגרי המכון לדורותיו" שכלל מפגש חברתי של הבוגרים מכל מחזורי הלימודים. נערך קוקטייל, ותיקי המכון בירכו את הבוגרים והתקיים מפגש שכלל קטעי תיאטרון ושיח של פרויקט במה, פרויקט המכשיר אסירים להדרכת תיאטרון קהילתי. המכון רואה חשיבות רבה בחיזוק הקשר עם בוגריו ומקווה שמפגש זה יהפוך למסורת שנתית מפוארת.

פרס אקידום המדע ע"ש קצ'קי אלן גל"א הולנד אפרופ' וייסבורד ראש המכון לקרימינולוגיה

פרופ' וייסבורד זכה בפרס על עבודתו בשני תחומי מחקר. בסדרה אחת של מחקרים מצא פרופ' וייסבורד כי שלא כאמונה הרווחת, מרבית עברייני הצווארון הלבן משתייכים למעמד הבינוני ולא לאליטה. תחום מחקר נוסף של פרופ' וייסבורד הראה כי המשטרה אינה צריכה לפזר את משאבי הסיוור שלה ברחבי העיר, אלא עליה להתמקד ב"נקודות פשיעה חמות", המייצרות יותר ממחצית ממקרי העבריינות והפרת הסדר הציבורי. עוד הראה פרופ' וייסבורד כי ריכוז של כוחות שיטור במוקדי עבריינות ואי-סדר יגרום לרמות הפשיעה בנקודות החמות לצנוח משמעותית, ומבלי שתעלה באזורים אחרים. סדרת מחקרים זו עודדה משטרות ברחבי העולם להתרכז בנקודות מועדות לפורענות במקום בסיוור המשטרתי סטנדרטי.

פרס השרה אקוילט אליהו למדענים מצטיינים הולנד אפרופ' דיוויד וייסבורד, ראש המכון לקרימינולוגיה

הפרס ניתן בכנס הוקרה למדענים עולים על תרומתם לקידום המדע, הצמיחה הכלכלית והחברה בישראל. הכנס, בחסות אוניברסיטת תל אביב, עסק בסוגיות הקליטה של המדענים העולים ובניתוח תרומתם, והסתיים בטקס חלוקת פרס השרה לקליטת העלייה למדענים המצטיינים. בטקס הוענקו פרסים למדענים ותעודות הוקרה לאישים אשר בפעולתם הציבורית תרמו והשפיעו על מימוש פוטנציאל ההון האנושי שהגיע לישראל ב-20 השנים האחרונות. פרופ' וייסבורד קיבל את הפרס על תרומתו הרבה לחקר מדע הקרימינולוגיה בארץ ובעולם.

דכונר אפרופסור דני גימשי ארל קולר גאק פרופסור

פרופ' דני גימשי קיבל דרגת פרופסורה באפריל השנה במסלול האקדמי של המכללה למנהל, שם הוא משמש כראש החטיבה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק בבית הספר למדעי ההתנהגות, וכמנהל המכון לחקר ביטחון הקהילה החל משנת 2004.

ספרים חדשים בתחום הקרימינולוגיה

הספר של פרופ' נחמן בן יהודה, שעליו דיווחנו בקרימינולוג הקודם

Ben-Yehuda, N, (2010). Theocratic democracy: *The social construction of religious and secular extremism*. New York: Oxford University Press.

זכה להיבחר כספר המצטיין לשנת 2011 ע"י החטיבה הבינלאומית (DIC) של החברה הקרימינולוגית האמריקאית.

אדלשטיין, א' (2011). רצח בנות זוג בישראל: היבטים תיאורטיים ואמפיריים. באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

הספר עוסק בביטוי הקיצוני ביותר של אלימות במשפחה - רצח או ניסיונות לרצח. הספר מציג מאגר של ידע ותובנות תיאורטיות ומעשיות ביחס לתופעה זו, שיכולים לסייע בתחום הטיפול, האקדמי ואף המשפטי.

אחד החידושים המסקרנים שבמחקר הוא האבחנה המבדלת שבין רצח בתוך מסגרת המשפחה (בין אם מדובר בבן זוג נשוי, בבן זוג שאינו נשוי או בבן זוג לשעבר, ההבדלים בין ההגדרות כך מסתבר אינם משמעותיים בדרך כלל) ובין מה שמכונה "רצח על כבוד המשפחה" תופעה הקיימת בלבדית במגזר הערבי. אדלשטיין, מקדיש את הפרק השביעי במחקרו לסקירת תופעה זו ואת המייחד אותה ומבדיל בינה ובין רצח בנות זוג במגזרים אחרים בחברה הישראלית, ובתרבות המערבית בכלל. פרק חשוב ומרכזי בספר מוקדש לתפיסת הרצח בעיני הרוצח עצמו. הניסיון להבין את התובנות אותן נושאים הרוצחים תאפשר להביא אולי, בהליך טיפולי לשינוי בתפיסה, לנטילת אחריות, ולהקטנת הסיכוי להתנהגות עבריינית חוזרת (רצידיזם).

אמיר, מ', דיאמנט, א' וגרנות, פ' (2011). תעסוקה לאסירים משוחררים - מחקר הערכה. ירושלים: הרשות לשיקום האסיר.

הספר עוסק בשיקום התעסוקתי של אסירים משוחררים בישראל ומציג ממצאי מחקר עדכני בנושא. לצד הרקע התיאורטי והמחקרי סוקר הספר את המחקרים (המעטים) שנעשו בארץ בתחום שיקום תעסוקתי של אסירים משוחררים, כגון: פיקוח וטיפול באסירים משוחררים, על ידי עובדי הרשות לשיקום האסיר (תוכנית "קשר מחייב"); טיפול באסירים משוחררים בסטאטוס של איזוק אלקטרוני, וכן בתחום השיקום התעסוקתי בכלל. בין השאר דן הספר גם בקשר בין אבטלה, תעסוקה ופשיעה, ומציג אפיונים של קבוצות שונות של אסירים משוחררים כמו: נוער עבריין, מכורים לסמים, עבריינים מקצוענים, נשים משוחררות וקשישים. חלקו השני של הספר מתמקד במחקר עדכני על מדגם של 100 אסירים משוחררים, ומציג מכלול של מאפיינים דמוגרפיים ואישיים שלהם שנמצאו במחקר, כמו השכלה, הכשרה מקצועית, שרות צבאי, רקע עברייני, תעסוקה לאחר השחרור ועוד.

פרישטיק, מ' (2011). אלימות במשפחה בפרספקטיבה יהודית: התופעה בהווה ובקהילות ישראל בעבר ועמדת חכמי ישראל והמשפט העברי בנושא. קריית ביאליק: אח.

לספר חמישה חלקים, העוסקים בתופעת האלימות בין בני זוג, בין הורים לבין ילדיהם ובין אחאים, הן בהווה והן בקהילות ישראל בעבר. הספר מציג תיאורי מקרים המופיעים במקורות ישראל, הסברים

והשלכות של התופעה ועמדות חכמי ישראל כלפיה מוסרית, משפטית וטיפולית - מניעתית. לספר גם מטרה יישומית: הוא מנסה לבדוק מה ניתן ללמוד ממקורות ישראל מבחינת היכולת להתמודד בתופעת האלימות במשפחה מבחינה משפטית וטיפולית-מניעתית.

רונאל, נ', חן, ג', תימור, או' ואלישע, א' (2011). רטורנו: קהילה טיפולית יהודית לטיפול בהתמכרויות. רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן

הספר מציג מחקר רחב יריעה כמותי ואיכותני, שנערך על הקהילה הטיפולית היהודית-דתית "רטורנו". המחקר פורש בפני הקורא את מאפייני הקהילה ומטופליה, מציג את דרכי הטיפול העיקריות והשפעתן על המטופלים, ומתמקד בהצגת היישום של תוכנית 12 הצעדים בקהילה והשפעתה. כמו כן מציג המחקר ממצאי ראיונות עם בני משפחה של מטופלים ועם נושאים מהקהילה, עומד על מגבלות התכנית ומביא כמה הצעות לשיפור. הדיון קושר את הממצאים לתיאוריות רלבנטיות. התוצר העיקרי של מחקר זה הוא חשיפת השינויים האישיים, הרגשיים, הקוגניטיביים וההתנהגותיים במצבם של המטופלים. הספר מביא תובנות חשובות ומקוריות לגבי ההליך הטיפולי במכורים ברטורנו באופן כללי, ממנו ניתן להקיש גם למסגרות טיפוליות אחרות.

Tali Gal (2011). Child victims and restorative justice: A Needs--Rights Model. New York: Oxford University Press

הספר בוחן באופן ביקורתי את התייחסותן של שיטות משפט אדוורסריות כלפי ילדים נפגעי עבירה בהליך הפלילי, וכן את האפשרות של שילוב ילדים נפגעי עבירה בהליכי צדק מאחה בעבירות שונות. הניתוח של ההליך הפלילי הפורמאלי והליכי צדק מאחה נעשה מפרספקטיבה המשלבת זכויות של ילדים (בהתבסס על הדין הבינלאומי ובעיקר על אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד) יחד עם ממצאים אמפיריים לגבי צרכים של ילדים נפגעי עבירה, יכולותיהם ודרכי ההתמודדות שלהם עם קרבנות וטראומה. השילוב בין זכויות וצרכים מגשר על פערים בין השפה המשפטית והשפה הטיפולית, מדגיש פערים בפרקטיקה ובמחקר ומתגבר על הקשיים המושגיים והמעשיים הקשורים בהחלת שפת הזכויות במקרה של ילדים. הספר מציע בסופו "כללי אצבע" לשילוב ילדים נפגעי עבירה בהליכי צדק מאחה וכן הצעות להנגשת ההליך הפלילי באופן שייתן מענה הולם יותר למכלול הזכויות והצרכים של ילדים אלו, ככל שניתן במסגרת מטרות ההליך הפלילי.

קרימינולוגיה ישראלית - כתב העת של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה קול קורא לפרסום מאמרים

התפתחותו המואצת של תחום הקרימינולוגיה בישראל, והגידול המתמיד במספר החוקרים ואנשי המקצוע בתחום זה, הביאו את הנהלת האגודה הישראלית לקרימינולוגיה להחליט לייסד כתב עת של האגודה בשם "קרימינולוגיה ישראלית". כאכסניה לכתב העת נבחר המכון לקרימינולוגיה באוניברסיטת העברית, ולאחרונה היא עברה אל החוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית אשקלון.

מטרת כתב העת היא לשמש במה לחוקרים בישראל לפרסום מאמרים בתחומים הקשורים לקרימינולוגיה במובנה הרחב: הפשיעה לסוגיה, סטייה חברתית, אכיפת החוק, קורבנות לפשיעה, תגובה חברתית לפשיעה, שיטות ענישה וטיפול בעוברי חוק, פסיכולוגיה פורנסית, ומדיניות חברתית בתחומי הפשיעה והסטייה החברתית.

המאמרים שיתפרסמו יהיו בעיקר דיווחים על מחקרים אמפיריים המתבססים על שיטות מחקר מקובלות (כמותניות ואיכותניות), והמעוגנים במסגרת המושגית והתיאורטית של הקרימינולוגיה. בנוסף, יתקבלו מאמרי עיון וביקורת בתחומים האמורים, וכן סקירות ספרים ומאמרים רלוונטיים שיש בהם תרומה לדיונים בקהילה האקדמית והמקצועית, או בציבור הישראלי בכללו.

יתקבלו מאמרים מקוריים בעברית שטרם נשלחו לפרסום בבמה אחרת בשפה העברית. בתהליך על פרסום כת היד המערכת תסתייע בחוות דעת של מעריכים ומומחים, תוך הקפדה על שיפוט אובייקטיבי ואנונימי.

עד כה יצאה לאור חוברת אחת בעריכתו של פרופ' שמחה לנדאו מן האוניברסיטה העברית בירושלים. החוברת השנייה, בעריכתו של פרופ' ישראל נחשון מן המכללה האקדמית אשקלון, היא עתה בהכנה. אנו קוראים לחוקרים בתחום הקרימינולוגיה ובתחומים קרובים לתרום מפרי עטם לכתב העת.

בכל עניין הקשור בכתב העת, נא לפנות אל גבי אירית אדמצ'וק, רכזת המערכת של "קרימינולוגיה ישראלית", בכתובת: airitk1b1@ash-college.ac.il.

קול קורא למאמרים בספר "אלימות אילמת: גברים כקורבנות"

עורכים: ד"ר יואב מזא"ה, ד"ר אינה לוי, ד"ר יעל אביעד-וילצ'ק, ד"ר חגית בוני-נח ופרופ' שרה בן-דוד⁵

הנכם מוזמנים לכתוב מאמר לספר המציג גישה רב-מקצועית: משפטית, קרימינולוגית, סוציולוגית ופסיכולוגית בנושא: תופעת האלימות נגד גברים. הפרקים בספר יתייחסו אל דעות קדומות, אפליה, הדרה חברתית, בעיות חברתיות, בעיות משפטיות בהקשר לקורבנות של גברים.

- חוקרים ואנשי שטח מוזמנים לשלוח תקציר מורחב (שנים עד שלוש עמודים, באותיות David גודל 12, רווח כפול). בעמוד השער יש לפרט את כותרת העבודה, שמות הכותבים, שיוך מוסדי, אם יש (אוניברסיטה/מכללה וחוג), דוא"ל, מס' טלפון וכתובת למשלוח דואר. במקרה של תלמידי מחקר, יש לציין גם את שמות מנחי העבודה. **המאמרים יעברו שיפוט מדעי** בעילום שם.
- את התקצירים יש לשלוח אל לד"ר יעל אביעד-וילצ'ק בדואר אלקטרוני: menvictims123@walla.com. מועד אחרון **למשלוח התקצירים** 29 בפברואר 2012. תשובות לקבלת התקציר יינתנו עד סוף מרץ 2012.

על המגמה הקלינית באוניברסיטת בר-אילן

ד"ר ליאור כהן-רז

"קרימינולוגיה קלינית עוסקת בפעילויות הנוגעות לאבחנה והערכה, טיפול (פסיכותרפיה), שיקום, ייעוץ והדרכה של נושאים ובעיות בתחום הנפשי והחברתי, של עבריינים ואנשים הסובלים מהפרעות נפשיות, הקשורות לעבירות וסטיות שונות (כגון - אלימות, סמים, אלכוהול, פאראפיליות), ובני משפחותיהם. / הקרימינולוג הקליני מתמחה בתחומי הסטייה החברתית והעבריינות, הוא בעל ידע בתיאוריות באישיות, תהליכים משפחתיים, קבוצתיים וחברתיים, בקי בחוק ובתהליכי אכיפת החוק והענישה הנוגעים לחולי נפש, ובעל מיומנות בהערכת מסוכנות וכתובת חוות דעת מדיקו-לגאלית." (מתוך תקנון ותכנית ההתמחות של ארגון הקרימינולוגים הקליניים בישראל).

תוכנית הלימודים לתואר שני בקרימינולוגיה קלינית באוניברסיטת בר אילן מהווה הכשרה אקדמית (יחידה מסוגה בארץ) לקראת התמחות כקרימינולוג קליני והשתלבות מקצועית בתחומי בריאות הנפש, הרווחה, האכיפה והענישה. התכנית מיועדת להעניק תשתית של ידע בסיסי בתחומי האבחון והבדיקה הקלינית, פסיכופתולוגיה, גישות מרכזיות בפסיכותרפיה, סוגיות קרימינולוגיות ופורנסיות, מתודולוגיה ונושאים ייחודיים, תוך מיזוג גישות רפואיות פסיכיאטריות, גישות פסיכולוגיות וגישות רלבנטיות אחרות. זאת על בסיס תכנית לימודים לתואר ראשון בקרימינולוגיה (או לחילופין לימודי השלמות בנושאים קרימינולוגיים מרכזיים). תכנית הלימודים היא דו-שנתית וכוללת קורסים עיוניים, מעשיים ומתודולוגיים. מספר קורסים נערכים במסגרות קליניות (במרכזים רפואיים לבריאות הנפש - 'באר יעקב' (כולל מב"ן), 'שער מנשה', ו-'אברבנאל'). התלמידים משתתפים במשך שנתיים בפרקטיקום קליני אשר עיקרו התנסות קלינית כוללת במסגרת אישפוזית או מרפאתית (תוך הדגשת ההתנסות הפורנסית). עם סיום חובות השמיעה חייבים התלמידים בבחינת גמר אשר עיקרה כתיבת סיכום מקיף של בדיקה קלינית. סיום החובות לתואר השני מותנה בהגשת עבודת מחקר (תיזה) לפי דרישות הועדה לתואר שני והמחלקה לקרימינולוגיה.

הקרימינולוגיה הקלינית מוכרת על-ידי משרד הבריאות כמקצוע בשרות הרפואה, ומבססת כעת, באמצעות ארגון הקרימינולוגים הקליניים בישראל, את ההכרה הרשמית והחוקית בה כמקצוע טיפולי לכל דבר, לצד הפסיכולוגיה הקלינית והעבודה הסוציאלית הפסיכיאטרית. במקביל ממשיכה הקרימינולוגיה הקלינית לצאת אל מחוץ למקומה המסורתי במרכז לבריאות הנפש (מב"ן) אשר ליד שירות בתי-הסוהר, אל מוסדות אישפוזיים, טיפוליים ושיקומיים שונים. הקרימינולוג הקליני יכול לתרום רבות בתחומי החקירה (במיוחד בנושאי פרופילאות) משא ומתן, פעילות בקהילה עם עבריינים, עם קורבנות, ועם משפחות. תחום עיסוקה של הקרימינולוגיה הקלינית מצוי במרחב המחבר בין מערכת בריאות הנפש, המערכת המשפטית, ומערכות האכיפה, הענישה והשיקום. השילוב בין בעיות אישיותיות ונפשיות והיבטים פורנסיים (משפטיים) מהווה את מוקד עניינו ועיסוקו של הקרימינולוג הקליני:

הערה: לפי קביעת משרד הבריאות – מוסמך בקרימינולוגיה קלינית יוכל לקבל רישוי מקצועי (בכפוף גם למעבר בחינת רישוי מטעם המשרד) רק אם השלים תואר ראשון בקרימינולוגיה (התמחות), או פסיכולוגיה (לא כולל מדעי ההתנהגות), או עבודה סוציאלית או חינוך מיוחד.

מכון שא"מ לחקר שילוב אסירים משוחררים בקהילה

רותם אפודי⁶

החוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית אשקלון, והרשות לשיקום האסיר, שמחים להודיע על הקמתו של **מכון שא"מ** – לחקר שילוב אסירים משוחררים בקהילה. בראשות המכון עומדת **פרופ' אפרת שהם** מן החוג לקרימינולוגיה, אשר הגתה את הקמתו בשיתוף מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר – **ד"ר חיים אילוז-אילון**.

מכון המחקר ישרת אוכלוסיה רבה ומגוונת, הכוללת חוקרים מקשת רחבה של תחומים, סטודנטים ועובדים בשטח, ויסייע להם בהצגת נתונים ותוכניות בארץ ובעולם, באיסוף ספרות רלוונטית ובפרסום מאמרים העוסקים בתוכניות שיקום של אסירים משוחררים. בנוסף, יפעל המכון לקיום קשרי חוץ ענפים ולשותפויות אקדמיות עם מכוני מחקר ועמיתים מכל העולם.

כן יקדם המכון קיום ימי עיון, וביניהם גם בינלאומיים, דבר שיתרום להעלאת נושא שילובם ושיקומם של אסירים משוחררים על סדר היום הציבורי והמקצועי.

אנו רואים בהקמת מכון המחקר צעד חשוב והכרחי לקידום הקשר בין האקדמיה לבין הפרקטיקה, ומתוך כך יעודד המכון עריכת מחקרים אקדמיים במגוון רחב של נושאים הרלוונטיים לנושא שיקום אסירים ובני משפחתם, באופן שיתרום הן לידע המקצועי והן לידע האקדמי.

את מכון המחקר מלווה ועדת היגוי משותפת לשני הגופים, ובה חוקרים מובילים מהמכללה וכן מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר וראש תחום מחקר ברשות.

מסלול האקדמיזציה של קציני שירות בתי הסוהר בחוג לקרימינולוגיה

פרופ' אפרת שהם

במחצית שנת 2009 זכתה המכללה האקדמית אשקלון במכרז שהוציאה נציבות מערכת הכליאה הלאומית ללימודי תואר ראשון חד-חוגי בקרימינולוגיה במסגרת קורס הקצינים של שירות בתי הסוהר. תוכנית זו היא ייחודית בכך שהיא משלבת לימודים אקדמיים מלאים במסגרת קורסים מתקדמים הקיימים בשירות בתי הסוהר. התוכנית מעוררת עניין רב במסגרת ארגון הכליאה הלאומי, ובשלב זה כבר לומדים מסלולים א' ובי' ; כ- 70 סטודנטים. הלימודים מתקיימים במכללה האקדמית אשקלון לפני תחילתו של קורס הקצינים ובמהלכו. כל המרצים בתוכנית האקדמיזציה הם חברי סגל מן החוג לקרימינולוגיה.

דוקטורים חדשים לקרימינולוגיה בשנת תשע"א (2011)

אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר מאיה בן-אהרון (בהנחייתו של ד"ר נתי רונאל): "ניתוח השיח סביב הלגיטימציה להפעלת כוח במלחמת לבנון הראשונה".

ד"ר הילה גולן-שמוחה (בהנחייתו של פרופ' יוסי גליקסון): "המשפחה במבט אינטראקטיבי: התאמה בין בני זוג כמובילה להסתגלות משפחתית".

ד"ר פנינה הרץ (בהנחייתם של פרופ' משה אדד וד"ר נתי רונאל): "תהליך החלמה רגשית בקרב חברות OA".

ד"ר מסלאחה זיאד (בהנחייתם של פרופ' משה אדד וד"ר ריקי פינצ'י-דותן): "מאפייני התקשרות, ארגון מנגנוני הגנה ופסיכופתולוגיה בקרב ילדים בסיכון שחוו התעללות או הזנחה, מהמגזר הערבי בישראל".

ד"ר לימור קורש (בהנחייתו של ד"ר נתי רונאל): "תרבות בית ספרית אכפתית כמקדמת מיטביות ורווחה נפשית של ילדים בסיכון".

המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית

יהודית בנדלק (בהנחייתו של פרופ' שמחה לנדאו): "אלימות במחלקות לרפואה דחופה בבתי החולים הכלליים בישראל: חשיפת הסגל הרפואי והאחר לאלימות (מילולית ופיזית) מצד החולים והמלווים".
ענבל וילומבסקי (בהנחייתם של פרופ' מימי אייזנשטדט ופרופ' שמחה לנדאו): "אלימות בדייטניג בישראל – מבט פמיניסטי".

טל יונתן-זמיר (בהנחייתו של פרופ' דיויד וייסבורד): "השפעות האיומים הביטחוניים ומעורבות המשטרה בהתמודדות עם הטרור על עמדת הציבור כלפי המשטרה: המקרה של 'אוכלוסיית הרוב' בישראל".

Facts about Criminologist Jobs (CVTips.com)

Criminologist jobs provide you with an opportunity to make a difference in society. Here are a few facts about being a criminologist and what you should expect from the job.

Becoming a Criminologist

In order to become a criminologist, one will have to obtain at least a Masters degree and in some cases a doctorate. There are a few different fields that you could study including psychology, behavioral science, juvenile delinquency, and statistics. You might also be able to complete an internship with another established criminologist. This can help you land a job in the future.

Basic Tasks

Criminologists spend the majority of their time studying crimes and crime information.

They are looking at psychological factors as well as social causes to try and determine the underlying reasons behind crime. Some criminologists look at general information about crime as a whole while others tend to deal with specific criminals and cases. Some criminologists will work closely with criminals in order to determine exactly what caused them to commit a crime. By gaining this information, they can try to help detect similar patterns and other at-risk individuals. The ultimate goal of the criminologists is to protect society and make sure that justice is served. Criminologists will also help criminals become functioning members of society after they have served their time. Criminologists also do research to determine whether or not a certain punishment will deter crime. They work to come up with more effective policies for dealing with criminals.

Work Schedule

In most cases, a criminologist will work approximately 40 hours per week. However, they will often have to work more than this in order to meet the demands of the job. Criminologists work in offices but will sometimes visit prisons and jails in order to interview prisoners.

Salary

An average criminologist will typically earn about \$40,000 per year. Entry-level criminologists start out at about \$28,000 per year, while experience criminologists can make as much as \$50,000 per year.

Opportunities for Advancement

As a criminologists, you will have some opportunity for advancement. However, in order to advance, you will most likely have to get a doctorate degree and put in a fair amount of work as a criminologist. Some criminologists move on to become professors at universities. This can provide you with a way to teach others about your given field. Other criminologists eventually become police commissioners. In this way, they can use their knowledge to directly affect crime in their city. This will often be a very public role and require the ability to work with people. Some criminologists also eventually land positions as administrators of large crime prevention agencies. Many times, criminologists will also become the manager of a crime research department. Therefore, as a criminologist, you will have multiple opportunities to advance in your career.

Looking for a Job

If you are looking for a criminologist job, be sure to check out www.realpolice.net. They have an up to date job board in the industry as well as other important job information.

<http://webcache.googleusercontent.com/search?hl=en&q=cache:DmUMIW82BZoJ:http://www.cvtips.com/career-choice/facts-about-criminologist-jobs.html+Facts+about+Criminologist+Jobs&ct=clnk>